

Zaslíbení a závazek

Archaický resp. přesněji primitivní člověk očekával ohrožení jen z budoucnosti, neboť o ohrožení z minulosti zatím nic nevěděl; zároveň to však platilo i obráceně, totiž že budoucnost pro něho znamenala jen ohrožení. Objev, že budoucnost by mohla být očekávána s nadějí, byl relativně pozdní, a souvisel s novým chápáním času jako směřujícího k nějakému „naplnění“, „uskutečnění“, tedy času, který je nějak vymezen, který míří k něčemu nejen žádoucímu, ale „zaslíbenému“. Žádoucí je něco určitého, kdežto zaslíbené je něco, co zásadně přesahuje každou určitou představu. Aby však zaslíbení nebylo jen něčím vágním, je spjato – a to z vnitřní nutnosti – s nějakými podmínkami či lépe závazky. V tom smyslu jde opravdu o něco podobného smlouvě; to je zřejmě důvod, proč objev budoucnosti jako čehosi s nadějí očekávaného (očekávatelného) byl spjat s metaforou smlouvy „lidu božího“ s Hospodinem. Aby tato zcela zvláštní „smlouva“ nemohla splynout s běžnými obchodnickými praktikami, ale aby se jim nadále mohla zásadně vymykat, bylo naprosto nutné udržet jistou „originélní“ neurčitost čili „kontingenci“ především na straně hlavního „partnera“ ve smlouvě, totiž Hospodina, a teprve druhotně na straně partnera zavázaného, tj. povinně se spravujícího určitými závazky: přítomnost musela být v jistých ohledech pevně uspořádána, tj. musela podléhat určitému řádu, aby budoucnost mohla zůstat opravdu nadějná, tj. otevřená. To mělo zároveň závažné důsledky pro samu povahu oněch závazků: nemohly to být neměnné návody či recepty, jak se přesně zachovat v určitých ohledech (situacích), nýbrž musely to být jen jakési pomůcky, nápomocné pokyny, odkazy k „odpovědnosti“ jednajícího, nikoli přebírající na sebe jeho odpovědnost tím, že mu předepíšou, co má dělat (takže se tím musí vždy řídit). Jen tak mohl „závazek“ jakožto vskutku „pravý“ (tomu „pravému“ odpovídající) vést do otevřené budoucnosti, aniž by ji zároveň (v jakémkoli smyslu) zavíral a zamykal.

(Písek, 060421-3.)